

Інтэрнэт не пахаваў кіно, кіно не знішчыла тэатра, відэа — фатаграфію, фатаграфія — жывапіс, і гэтак далей. Виртуальная рэчаіснасць не скасавала прадметны свет. Па-ранейшаму жыве і трыяда "Жывапіс — Скульптура — Графіка", а ў ёй, на маю думку, хай даруюць мне жывапісцы і графікі, дамінуе сярэдні чынік. Бо гэта мастацтва, аздабляючы грамадскую прастору, наўпрост звяртаецца да людзей з гарадскіх плошчаў і іншых кропак эмацыйнага прыцягнення.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ / Фота Тацяны МАТУСЕВІЧ

Фэст, фэст, фэст...

Гэта калі пра скульптуру манументальную. Але ж трэба браць да ўвагі тую акалічнасць, што манументальная пластика грунтуецца на пошуках і эксперыментах у пэўным сэнсе самадэстатэавай станковай скульптуры. Хай я б таму, што кожны скульптар, нават робчы стагулку, закладае ў яе патэнцыял манумента і марыць пра тое, каб гэты патэнцыял быў калі-небудзь рэалізаваны.

Зараз у Мінску адбываецца фестываль скульптуры нацыянальнага маштабу. Ён адольвае самую важную экспазіцыйна пільную сталіцу — Палац мастацтва. Нацыянальна-цэнтр сучаснага мастацтва, выставачная зала "Акадэмія", Нацыянальны гістарычны музей, Арт-гасцініца "Высокае месца", галерэя "Акадэмія", мемарыяльны зал Анатра Бембеля ў офісе Беларускага саюза мастакоў, Музей-майстэрня Зіра Азгура, Галерэя Леаніда Шчымблява, галерэя "Мастацтва". Прадстаўлены ўсе відомыя майстры беларускай пластыкі, магчыма, запліць дзялог з публікай атрымаў і малады творцы. Такі панарамны агляд нас упершыню, але і ў гэты прычыны падзя надышчывайна.

Калі каротка пасумаваць уражанні ад згаданых выстаў; за беларускую скульптуру не сорамна. У гэтым вы можа-

це пераканацца, зладзіўшы шпашыр на экспазіцыйны фэст. Штосьці з пабачанага вамі на выставах, з часам, безумоўна, стане манументальным аб'ектам і паспрыяе эстабляцыі новай грамадскай прасторы.

P.S. У далатак да зменных экспазіцый фэсту можна наведаць і відомую ў сталіцы пастаянную выставу скульптуры. Я кажу пра майстэрню народнага мастака Беларусі Івана Міско. Гэта дзючая творчая майстэрня і алічсаво алізн з філіялаў Музея гісторыі Мінска. Значнае месца ў творчасці скульптара займае тэма асваення космоса. Так што напярэдадні Міжнароднага дня касманаўтыкі патрапіць у майстэрню-музей Івана Міско — гэта як у космасе пабачыць.

Асалода пошуку, натхнення і знаходак

"Не дабаўляць гадоў жыцця, а напаўняць жыццём гады" З афарызмаў Уладзіміра Церабуна

Гэтыя словы належаць члену Беларускага саюза мастакоў, заслужанаму дзеячу мастацтваў Рэспублікі Беларусь, ганароваму грамадзяніну Сморгоні, лаўрэату прэміі Ленінскага камсамола Беларусі, беларускаму скульптару, графіку, мастаку Уладзіміру Церабуну. 11 красавіка наш відомы зямляк будзе адзначаць 75-гадовы юбілей. Напярэдадні гэтай даты мы сабралі афарызмы, якія належаць Уладзіміру Васільевічу і, дзякуючы ім, пастараліся зрабіць гэты нарыс.

"Матэрыяльна не дахоп у сям'і падтуркоўваў нас, дзядзь, знайсці багачце ў сабе".

Уладзімір нарадзіўся ў шматдзятнай сям'і, ён быў самым малодшым, шостым дзіцём. Жылі небагата. Пацак прыгожых не мелі. Таму з раняга дзяцінства хлопчык нешта прадумваў, майстраву сваімі рукамі: верталёт, ракеты, караблі, плоскі і каробчатых змеяў... А аднойчы разам з братам Юрасём

"Аляксандр Дзюрга стаў для сморгонскіх дзіцяў сапраўдным Макаранкам".

Сарод шматлікіх выхаванцаў няўраўнаважанага смаргонскага педагога Аляксандра Дзюргі быў і Уладзімір Церабун. Не толькі на Уладзіміра Васільевіча, але і на відомую колькасць смаргонскіх дзя-

Скульптурная кампазіцыя "Клякат буслоў".

цей гэты чалавек аказаў вялікі ўплыў. Дзюрга стварыў першы ў Беларусі народны цымбальны аркестр і аркестр народных інструментаў. Сам пісаў музыку і распраначваў асабістую сістэму навучання ігры на струнных інструментах. Быў відчымым фатаграфам. У кожнай смаргонскай сям'

былі фотаздымкі Дзюргі (у некаторых цэлых альбомах), якія ён бісплатна раздаваў. Аляксандр Ансімавіч навучыў Валодзе Церабуну граць на цымбалах, домры, кантрабасе і балалайцы, а гітары, фартэпіна, акардэон хлопцэ змог асвоіць самастойна. Адночы

Ужо на трэцім курсе да маладога скульптара прыйшла першая творчая перамога. Ён выйграў конкурс на стварэнне мемарыяльнага комплексу "Дальна", аб'ювеным спрод студэнтаў. Яго праект быў прызнаны лепшым. Работа стала дыпломнай. Пачынаючына скульптура "Дальна" дала магчымаць атрымаць ладу м "адзнакай" іна год ра за прэмію Ленінскага камсамола БССР. "Уручалі мне яе разам з "Песнярамі", гэта як уладкаліно пра той вялікі ўзровень, якога трэба было дасягнуць, каб атрымаць прэмію, — кажа Уладзімір

Церабун, — матэрыяльна я не пабагацеў, але "Дальна" стала мне добрым трамплінам у мастацкае жыццё. Праз чатыры гады мне прырылі ў Саюз мастакоў". Пасля інстытута Уладзімір размеркаваўся ў Гродна, дзе працаваў 27 гадоў, сем узначальваў абласную арганізацыю Беларускага саюза мастакоў. З 2001 па 2015 жыў і працаваў у Мінску. Са сталіцы вярнуўся на малую радзіму — у Сморгонь. Тут, у іхім райцэнтры, і дагэтуль працягвае відомы беларускі скульптар.

"Каб паціскацца, трэба прамацаць. Натхненне не прыходзіць да гульняў".

Уладзімір Васільевіч шчыра мастаке Ілья Рэліна: "Так завстае натхненне гэта, па сутнасці, узаагарода за катаржну працу". А вось што напісаў пра майстра Аляксандра Ларыёнаў, знакаміты мастак, скульптар, педагог: "Церабун забягае слова "натхненне", адлаючы перавагу "працы". Ён

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 7)

Проста байка або, скажам, змантравы відарыс сённяшняга глядача ўжо не ўразіць: такога добра багата і ў "жоўтым" Сёніве. Але зусім іншай справай — рэчышчы доказы, якія можна нават

Эмпатыя да пакутаў зямлі

памапаць. Старая архіўная шуфляда, атленне, як быццам выяўленае на месцы знікнення аўтобуса з людзьмі, а яшчэ — кветка, якая на зымку адлюстраваная ў пацёце. Зразумела, кветка тая самая.

А паколькі ў адной з суседніх залаў можна зусім не такіх пазыччых, як палёт рэчыва і людзей — глядач на сваім досведзе адчувае тую тонкую мяжу паміж дакументам ды фальсіфікацыяй. І становіцца больш пільным.

Адрэзу насяражываецца, калі на фота, чый негатыў быў нібыта знішчоны ў Прыпілі (адпаведна, яго зробленае да красавіка-86), інавае кожнае магніскае на іялоўні. Зрэшты, праект японца Казумі Абары зусім пра іншае. Спалучаючы відарыс банальных кватэрных ітэр'сраў, прасякнутых

чым радзёактыўным уздзеяннем, і гісторыю драматычнага лёсу канкрэтнай дзюччыны, якая ад радзійнага паярпелла, мастак імкнецца правяіць тую наступствы катастрофы, якіх няўзбярэным вокам не пабачыш. Бо памятны яшчэ з 80-х стэрэатып "Радзійныя не відаль, дык, значыш, яе няма" досл'ю не стаў анахронізмам.

Калі праект японскага аўтара называецца Экспрэсе (што адначасова можна перакласці як "апраменьванне", і як "выкрасіць"), і як "выкрасіць", у фотасерыі Святланы Станкевіч "Ліквідцыя" мы бачым адваротны працэс — "затхнаецца" і Гэта дакумента-ліям зымык, зроблены пафарунальна інаваўна. Іх аб'екты вызначаны дакладна, і тут няма ніякай фікцыі. Але канкрэтны адрэс на фота гудзююша, інаваўна трапляючы ў банальныя кватэрны туману? Як выйсці з гэтага

у выглядзе інсталцыі, у

ра ды небанальна казаць пра тую палезе, якія ты не заслепу хая б праз свой узрост? Выстава прапануе розныя варыянты. Першы даступны не ўсім — праз асабісты досвед. Фатаграф Тацяны Ткачова, чья сёрыя "Памяк правам і сорамам", прысвечана вэліме абуроту, займае вэліме міжнароднае рэзнасансе, бадай упершыню раскрасла інаваўна дэспавіла гісторыю свайго з'яўлення на свет. Другі спосаб — досвед набыты. Украінска-расійскі аўтар Артур Бондар шмат гадоў зымаў Зону, і назапашаны цягам гэтага часу уражанні выявіў у выглядзе інсталцыі, у

зямлі, прасякнутай чалавечымі пакутамі і болем". Чым адрозніваецца такі падыход ад турыстычнай шікаўнасці, якую Артур Бондар тут жа адварыгае астракціму? Эмацыйнай "уклоначасці", глыбокай эмпатыяй, спачываннем да гэтай зямлі ды яе трагедыі. Менавіта такі падыход да тэмы, урэшце рэшт, і прапанаваў выставае Пагадоў, як сфармаваць інаваўна зымык Сяргей Казамікі, "толькі дыша мастака сродкам мастацтва здымае будываюча зымык кола небажыкавых да чужой (?) бяды".

Фота Дзіны ДАНІЛОВІЧ

"Сейцязянка".

не часае набіснай інспірацыі. Праца кожнага дня — вымова яго творчых набыткаў".

І гэтыя словы паўтарае не па Уладзімір Церабун: "Натхненне прыходзіць менавіта пацэ працы. Таму калі не працуе, дарэмна чакаць натхнення. Я ўсё жыццё шмат працаваў, ад гэтай, магчыма, пакутавала сям'я, але мастацтва патрабуе таго ахвара. Варта алуваць, што гэта тваё, што ты займаешся любімай справай. Калі я пераглядаю сваю твор-

чаць, нейкія работы падабаюцца больш, нейкія менш, але ўсе яны — перажыта...

І яшчэ. Грошы, матэрыяльныя здымкі вельмі хутка знікаюць, а сорам за неда зробленае, ня-праціна прынятыя рашэнні застаюцца. Я ўсё жыццё працаваў так, каб не было сорамна".

"Калі здымаеш чымсьці, трэба рабіць гэта даканала".

Колькі на рахунку Уладзіміра Церабуна работ? Ён і сам гэтага не ведае. Далека ад таго, што будзе 32 творчыя манументальнага маштабу. Устаноўлены яны ў розных кутках Беларусі. Увогуле, ён майстар шматпанратны. Праваў іграж эксперыментаў і выкалаты з металу, у скульптуры з мазікай, у кампазіцыі са шкля, керамікі і металу, у круглай і рэльефнай скульптуры, па-каці заікаваўся графікай, акварэляю, алейным жывапісам. Творца называе лічбу "2000" і тут жа ўдакладняе:

гэта тое, што прыпомніў. Дарэчы, у Сморгоні ўстаноўлена воем яго работ. Асобна можна гаварыць пра 40 нэрэалізаваных праектаў.

У 2014 годзе вышэйшай унавакалярова, добор акасіні альбом "На хвалях часу", у якім сабрана багатая спалчпына таленавітага зямляка. "У сваім мастацтве імкнуса да сімвала. Не хачу проста адлюстравваць тое, што адбылася, а прапала-горыю хачу загарываць пра тую і іншую трагедыю, гэтым зачэпіць чалавека, прымушыць задумацца".

Уладзімір Васільевіч імкнецца пакінуць памяць у кнігах не толькі пра сябе. Ён стаў ідэйным натхняльнікам для стварэння відчымой "Дзюргата" (2020) і "Трохалева" (2021), зрабіў матэрыяльна ўзб'як, каб гэтыя кнігі пабачылі свет.

"Упершыню чаргу рабі тое, што да асабоду жывіць і што насл'ядае мастацтва чалавек". І гэта не толькі лейтэматыка — "Хвіліны творчага натхнення", але і ўсёго жыцця Уладзіміра Церабуна.

ад захаплення яе гармоній, спевамі і мелодыяй, даючы мненню асало пошуку, натхнення і знаходак, — піша аўтар у прадмове да свайкі кнігі-альбома. — Гадоўна для мяне — знайсці гармонію прыроды, прыгажосць спалчпына фарбаў, каб усё разам вабіла і сарвала сэрца, каб людзі, хоць на хвіліну, забарыліся пра смаргоні і ваібоера".

Уладзімір Васільевіч імкнецца пакінуць памяць у кнігах не толькі пра сябе. Ён стаў ідэйным натхняльнікам для стварэння відчымой "Дзюргата" (2020) і "Трохалева" (2021), зрабіў матэрыяльна ўзб'як, каб гэтыя кнігі пабачылі свет.

"Дняць кожны міг жыцця" — рань не толькі святары і псіхалагі, мудрацы ад усхвалення прыгажосці беларускай прыроды,

"Трэба атрымаваць асало-ду ад таго, чым ты займаешся. Нават калі заліваеш бетоном фундамент — вучыся радавацца працы, а не толькі выніку працы".

"Важнейшее в правил — не колды ты працаваў, а колды ты пакінуў".

Спадчыны Уладзіміра Церабуна можна ганарыцца. Прычым у жыццёвым заплеку — не толькі работы творцы. Гэта і яго прадаўжэнне ў родных. Мір-кучыце самі. Дзюжа Наталія Кольчэва Гродзенскае вучылішча мастацтваў, потым Беларускае дзюжыўнае акадэмію і стала дзюжыўнае Шмат дапамае бацьку ў рабце над прээктыам. Учынка Аліна вучыцца на другім курсе ў Жэальскім мастацкім каледжы (Падмаскоўе) на дзюжыўнае. Для скульптара іх дзюжыўнае прыносіць натхненне і шаланне займацца творчасцю. Напярэды ў нашата гэта славаўта зямляка шмат плану і задум. І ён абавязкова здзісяіцца, бо ўсе яны накіраваны на дабро і творчасць.

Галіна АНТОНАВА Сморгонь